

This question paper contains 4+2 printed pages]

Your Roll No. ....

1611

B.A. (Hons.)/III

D

SANSKRIT (Vaidika Vanmaya)

Paper VI

(Admissions of 2006 and onwards)

Time : 3 Hours

Maximum Marks : 75

(Write your Roll No. on the top immediately on receipt of this question paper.)

Note :— Unless otherwise required in a question, answers should be written in Sanskrit or in Hindi or in English.

टिप्पणी :— अन्यथा आवश्यक न होने पर इस प्रश्न-पत्र का उत्तर संस्कृत या हिंदी या अंग्रेजी किसी एक भाषा में दीजिए।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन मन्त्रों की व्याख्या कीजिए : 18

Explain any three of the following Mantras :

(अ) स नः पितेव सूनवेऽग्ने सूपायनो भव ।

सर्चस्वा नः स्वस्तये ॥

P.T.O.

(आ) आ पप्रौ पार्थिवं रजो बद्बुधे रौचना दिवि ।

न त्वावाँ इन्द्र कश्चन न जातो न जनिष्यतेऽति विश्वं
ववक्षिथ ॥

(इ) किमित्तै विष्णो परिचक्ष्यं भूत्र यद्वक्षे शार्पिर्विष्टो अस्मि ।

मा वर्षी अस्मदपं गूह एतद्यदन्यरूपः समिथे बभूथ ॥

(ई) पवित्रं ते विततं ब्रह्मणस्पते प्रभुर्गात्रोणि पर्येषि विश्वतः ।

अतप्ततनूर्न तदामो अश्नुते श्रुतास इद्वहेन्तस्तत् समाशत ॥

(उ) यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने अभ्यैक्षेतां मनसा रेजमाने ।

यत्राधि सूर उदितो विभाति कस्मै देवाय हविषो विधेम ॥

2. निम्नलिखित मन्त्र की संस्कृत में व्याख्या कीजिए : 6

Explain the following mantra in Sanskrit :

ऋतस्य बुध्न उषसोमिषण्यन् वृषा मही रोदसी आ विवेश ।

मही मित्रस्य वरुणस्य माया चन्द्रेवं भानुं वि दधे पुरुत्रा ॥

अथवा

(Or)

अनुव्रतः पितुः पुत्रो मात्रा भवतु संमनाः ।

जाया पत्ये मधुमतीं वाचं वदतु शन्तिवान् ॥

3. (अ) उषा अथवा सोम देवता पर टिप्पणी लिखिये । 4

Write a note on Uṣas or Soma Devata.

- (आ) शिवसङ्ल्प सूक्त अथवा भूमिसूक्त पर एक लेख लिखिये । 5

Write an essay on Sivasankalpa Sūkta or Bhumi Sūkta.

4. (अ) प्रश्न संख्या 1 में से किसी एक मन्त्र का पदपाठ कीजिये । 4

Render into Padapātha any one of the Mantras of

Question No. 1.

- (आ) प्रश्न संख्या 1 में रेखाङ्कित किन्हीं तीन शब्दों पर
व्याकरणात्मक टिप्पणी लिखिये । 3

Write grammatical notes on any *three* of the underlined
words in question No. 1.

- (इ) वैदिक क्त्वा अथवा तुमुन् प्रत्यय पर टिप्पणी लिखिये । 5

Write a note on Vedic Gerunds *or* Infinitives.

5. प्रत्येक खण्ड से दो मन्त्र लेते हुए किन्हीं चार मन्त्रों की व्याख्या
कीजिये । 24

Explain any *four* Mantras taking *two* from each Section.

खण्ड I

(Section I)

- (अ) अणोरणीयान्महतो महीया—

नात्मास्य जन्तोर्निहितो गुहायाम् ।

तमक्रतुः पश्यति वीतशोको

धातुप्रसादान्महिमानमात्मनः ॥

(आ) एष सर्वेषु भूतेषु गूढात्मा न प्रकाशते ।

दृश्यते त्वग्रयया बुद्ध्या सूक्ष्मया सूक्ष्मदर्शिभिः ॥

(इ) यदा सर्वे प्रमुच्यन्ते कामा येऽस्य हृदि श्रिताः ।

अथ मर्त्योऽमृतो भवत्यत्र ब्रह्म समश्नुते ॥

खण्ड II

(Section II)

(अ) तपसा चीयते ब्रह्म ततोऽन्नमभिजायते ।

अन्नात्प्राणो मनः सत्यं लोकाः कर्मसु चामृतम् ॥

(आ) प्लवा ह्येते अदृढा यज्ञरूपा

अष्टादशोक्तमवरं येषु कर्म ।

एतच्छ्रेयो येऽभिनन्दन्ति मूढा

जरामृत्युं ते पुनरेवापि यन्ति ॥

(इ) हिरण्मये परे कोशे विरजं ब्रह्म निष्कलम् ।

तच्छुभ्रं ज्योतिषां ज्योतिस्तद्यदात्मविदो विदुः ॥

6. कठोपनिषद् के वर्ण्य-विषय का विवेचन कीजिए । 6

Discuss the subject matter of the Kathopaniṣad.

अथवा

(Or)

मुण्डकोपनिषद् का दार्शनिक विवेचन अपने शब्दों में कीजिए ।

Write in your words the philosophy of Muṇḍakopaniṣad.